

Λόγος περι δημοκρατίας Ξανά:

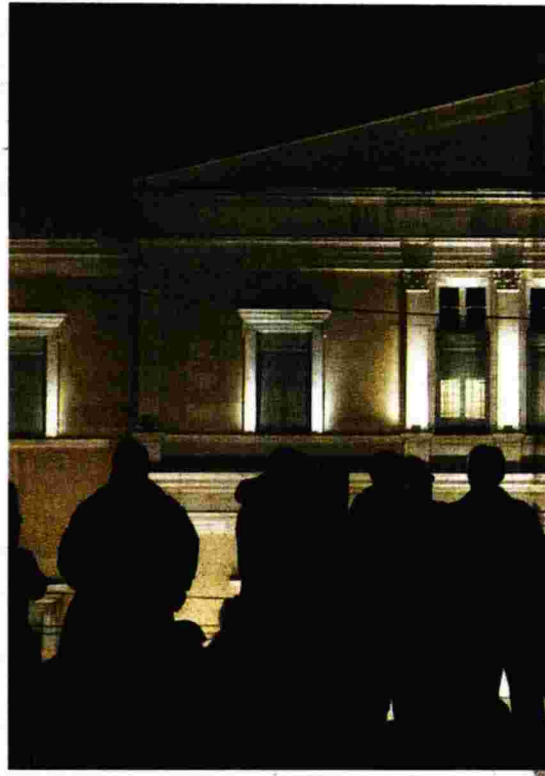

Θεοδόσης II. Τάσιος

1 Ναι, Ξανά και Ξανά· διότι φαίνεται ότι ο κονφουζιονισμός τείνει ίσως να γίνει η επικρατέστερη ιδεολογία: Δημοκρατία κι η Δανία – Δημοκρατία κι η Βόρεια Κορέα. Κι όσο για μάς: μετρείστε πόσοι Αντικοινοβουλευτικοί βουλευτές ενοικούν στη Βουλή μας, ακούστε προοδευτικές φωνές του τύπου «κάψτε-την, ζήτω τα Συμβούλια Πολιτών», και μὴν παραλείψετε να εξετάσετε και τις απόψεις σεβαστών διανοούμενων οι οποίοι προ ημερών (σε δυό μεγάλες αθηναϊκές εφημερίδες) μας διαβεβαίωναν για τα ακόλουθα: Ο πρώτος μὲν σπ: [είναι παντομίμα] τα προσχήματα των δημοκρατικών ιδεωδών της Δύσης (εκλογές, κοινοβούλια, θεσμοί δικαιοσύνης, αυτόνομα ΜΜΕ. Ο δὲ δεύτερος (την ίδια μέρα) σπ «και οι αξιότιμοι πρόεδροι καθηγητές πανεπιστημίων [...] δὲν θα καταλάβουν ποτέ πως η ζωή δὲν μπορεί να ολοκληρωθεί παρα μόνο μέσα απο τη δημιουργική καταστροφή». Νομίζω σπ καταλαβαίνω ίσως τους συλλογισμούς αμφοτέρων. Οι μονόχρωτες ὁμως γενικεύσεις κι οι «καθολικές αλήθειες» με φοβίζουν. Ασε που κι η ανέχεια είναι κακός πολιτικός συμβουλάτορας σήμερα...

Γι' αυτό, θές η ηλικία-μου, θές η ανάμνηση των ποικιλώνυμων δικτατοριών – κατανοώ κι εγώ τις σωτήριες φωνές που ακούγονται τελευταίως σπ Χώρα-μας «κάτω τα χέρια απ' ό,τι καταχτήθηκε με το αίμα γενεών». Κι είπα να ξετολίζουμε Ξανά το κουβάρι των γνωστών περιστατικών που θεμελιώνουν τη Δημοκρατία.

2 Ας ξεκινήσουμε απ' τα στοιχειώδη: την Ανθρώπινη Αυτονομία δηλαδή, χωρίς

φυγομαχικά περιθώρια για «εξωτερικές» εξαρτήσεις – άρα και με ολόκληρη την Ευθύνη να μας βαφαίνει. Ετσι, το Ατομο έχει τη διττή υποστασιακή ανάγκη «Αυτοσυντηρησία/Αυτοπραγμάτωση» (διττή και αδιάσπαστη): Η Αυτοσυντηρησία παρωθεί σπς οικονομικές δραστηριότητες και σπν εκπαίδευση, ενώ Αυτοπραγμάτωση είναι η συνεχής τροφοδότηση της Αυτοσυνειδησιακότητας (διαπροσωπικές σχέσεις, καλλιέργεια). Ετούτη δε η αυτοπραγμάτωση, που με διαφοροποιεί απ' το φυτό, έχει ως προφανή λειτουργική προϋπόθεση την Ελευθερία – ενώ η αδιάπτωτη δόμηση και συντήρηση του Εγώ με τα υλικά του Άλλου (ξεκινώντας απ' τη Μητέρα και μετέπειτα), προϋποθέτει την Ισότητα. Αυτή η συνοπτική στοιχειοθέτηση του διπλού απήματος για ελευθερία και ισότητα, μοιάζει να είναι λογικής κατηγορίας (ως «λειτουργική» απαίτηση), το αίτημα ὁμως ανακύπτει αργότερα εμπειρικώς μέσα σπν εν κοινωνία βίον και ως

συνδιαλλαγή, αίτημα ελευθερίας και ισότητας

αξιακή επιλογή. Αλλά τότε αρχίζουν τα δύσκολα: Στην πράξη γρήγορα αναφαιίνεται η Ανταγωνιστικότητα μεταξύ των απόμων. Είτε σε όρους αυτοσυντηρησίας (απο ανεπάρκεια αγαθών λόγου χάρη), είτε σε όρους αυτοπραγμάτωσης (λόγω των περιστασιακών αντιθέσεων στις προτεραιότητες Αξιών των συμπολιτών μου). Επομένως, ήδη απ' αυτήν την πρόωρη φάση των κοινωνικών πραγμάτων, ανακύπτει το πρόβλημα για μια τελική υπέρβαση της ανταγωνιστικότητας – και με ποία μέσα άραγε; α) Να καταστρέψω τον ανταγωνιστή-μου είναι η μία λύση (την οποία σταδιακώς οι Κοινωνίες εγκαταλείπουν, όχι μόνον ως αξιακώς απαράδεκτη, αλλά και ως ασύμφορη στην μεγαλύτερη χρονική και γεωγραφική κλίμακα). Ή, β) να κατα-Στρέψω τις απόψεις-του (που είναι η άλλη λύση), η οποία οδηγεί στην συνδιαλλαγή, στη συναίνεση και τελικά αναγκαστικώς στην προσωρινότητα και τον πλουραλισμό.

Ετσι νομίζω ότι αναφαίνονται τα πρώτα χαρακτηριστικά της Δημοκρατίας, ως

“

Οι λεπτές γνωσιακές και αξιακές διεργασίες που υφαίνουν τον εν Δημοκρατία βίον, απαιτούν και μian εγρήγορση του πολίτη συνεχή – είδατε πόσο εύκολα οι αντιδημοκρατικές σειρήνες πουλιόνταν για «προοδευτικές», κατά τον 20ό αιώνα στην Ευρώπη

”

προϊόντα και λογικής συνέπειας και αξιακής προτίμησης συγχρόνως! Και ακριβώς, χάρις σ' αυτήν την κάπως φιλοσοφίζουσα θεμελίωση, αμφισβητούμε το δικαίωμα των Μεγαθεωριών (με τις δήθεν καθολικές Αλήθειες) να υποκαθιστούν την αξιολόγηση των Πολιτών, υποστηρίζοντας: Η μέν «ελευθερία πρώτα» (νεοφιλελευθεριάζοντες), η δέ «ισότητα πρώτα» (σοσιαλίζοντες) – μια διάκριση που ακυρώνει την ανθρωπική φύση, όπως την είδαμε.

Ετσι λοιπόν, αναγνωρίζουμε τα καιρία δημοκρατικά χαρακτηριστικά (συνδιαλλαγή απ' τη μία, και αίτημα ελευθερίας και ισότητας απ' την άλλη) – αλλά δέν μεγαλορρημονούμε αρνούμενοι την πραγματικότητα των ιστορικών συγκυριών: Γι' αυτό, δέν θα μιλάμε για Δημοκρατία «ναί ή όχι», αλλά για μεταβαλλόμενες στάθμες (βαθμούς) δημοκρατικότητας – ανάλογα με το κληρονομούμενο αδημοκρατικό παρελθόν.

3 Και διότι, χάρις στην επίκληση της πολύτιμης εμπειρικότητας, αναγνωρίσαμε τη σημασία της γεωγραφικής και της χρονικής κλίμακας, με έχρι ν' αποχτήσει η Ομάδα τη δικιά-της συναίσθηση του βελτίστου – πάνω στο ίδιο-της το πετσί, συνειδητοποιώντας τη σημασία του αποκλεισμού των αδιεξόδων. Που, μακροπρόθεσμα, συμφέρει να τα αναιρεί μέσω της διαπραγματεύσεως κι όχι μέσω της βιαι-

οπραγίας. Καλά, μα κι άν δέν ευοδώνεται η συναίνεση; Ε, τότε (και μόνον τότε) προσφεύγομε στον αναπόφευκτο κανόνα της πλειοψηφίας. Μα, και πάλι, δέν φοβώσαστε τη δικτατορία των αριθμών; Εναντι αυτού του κινδύνου θεσπίζονται ως γνωστόν οι Συνταγματικές Πρόνοιες που διασφαλίζουν τα «αδιαπραγμάτευτα»: Οι οποίες, καλύπτοντας τις θεμελιώδεις ανάγκες των μειοψηφιών (ή και των «μη-δεψηφιών», όπως λ.χ. των μελλουσών Γενεών), εκφράζουν και αξιακές επιλογές – δηλαδή τα συμφέροντα μιας ακόμα πιά διευρυμένης Ομάδας.

Και, για να τελειώσωμε μ' αυτούς τους (λειτουργικώς απαραίτητους και αξιακώς επιλεγόμενους) θεσμούς του δημοκρατικού βίου, άς θυμηθούμε οτι η δυσσώπητη δημοκρατία έχει ανάγκη κι απο σ υ ν τ ή ρ η σ η: α) Οι Νόμοι θα είναι σεβαστοί – και δέν θα κρίνεται η ωφελιμότητά-τους απο περιστασιακούς τσαμπουκαλήδες. β) Οι ενδεχόμενες ατέλειες θεσμών και προσώπων θα ελέγχονται – άρα η Αξιολόγηση θα είναι κι αυτή θεσμός: δέν είμαστε κοινωνίες αγγέλων. Και γ) Καθώς όλες ετούτες οι λεπτές γνωσιακές και αξιακές διεργασίες που υφαίνουν τον εν Δημοκρατία βίον, απαιτούν και μian εγρήγορση του πολίτη συνεχή (άρα κοπιώδη), θα μας χρειασθεί κι ενα Σχέδιο Ηθοπολιτικής Παιδείας, διηνεκούς – είδατε πόσο εύκολα οι αντιδημοκρατικές σειρήνες πουλιόνταν για «προοδευτικές», κατα τον 20ό αιώνα στην Ευρώπη, τρομάρα μας.

4 Οσο αδρομερή (και πολυσυζητημένα, βεβαίως) κι άν είναι όλα ετούτα τα σπουδαία χαρακτηριστικά της Δημοκρατίας, άλλο τόσο αμφισβητούνται σήμερα στη Χώρα-μας απο οικονομίστικες δήθεν νομοτέλειες ή απ' τα θεατριλίκια δημοκρατίας που παίζονται απο υποφασίζουσες μειονότητες. Γι' αυτό και θά 'πρεπε να ξανασχοληθούμε με τις διογκούμενες σκουριές της Δημοκρατίας.

Ο κ. Θεοδόσης Π. Τάσιος είναι ομότιμος καθηγητής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου.